

در گفت‌وگو با دکتر محمد کمالی معاونت توانبخشی سازمان بهزیستی دورنمای اشتغال معلولین

* نظارت بر اجرای قانون ۳ درصد استخدامی معلولین بر عهده سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی است، اما عملاً کار خاصی صورت نمی‌گیرد

اشاره: یکی از مشکلات اساسی که معلولین بیش از بقیه افراد جامعه با آن سروکار دارند "اشتغال" است. این قشر از جامعه به دلیل موقعیت خاص از سوی کارفرمایان به راحتی به کار گرفته نمی‌شوند. هر چند دولت با تصویب قانون ۳ درصد، کارگاه‌های بزرگ را موظف به پذیرش ۳ درصد از کارکنان خود از میان افراد معلول کرده است اما این قانون فاقد ضمانت اجرایی است. در گفت‌وگویی با دکتر کمالی معاونت توانبخشی سازمان بهزیستی این موضوع و اعطای وام اشتغال به معلولین مورد بررسی قرار گرفته است که از نظرتان می‌گذرد.

* پرداخت وام برای اشتغال معلولین از چه سالی آغاز شده است و در حال حاضر میزان اعتبار تخصیص یافته چقدر است؟
- اولین بار در سال ۷۷ بودجه‌ای برای پرداخت وام اشتغال در اختیار سازمان بهزیستی قرار داده شد، تا دی ماه ۷۷ که من وارد سازمان شدم به دلایل مختلف این مبلغ به صورت وام پرداخت نشده بود و صرفاً به صورت خود اشتغالی هزینه شده بود اما در سال ۷۸ شاید تنها در سازمان بهزیستی و با هماهنگی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی رقمی معادل شش میلیارد ریال به عنوان وام اشتغال در نظر گرفته شد و به صورتی که بازپرداخت هم داشته باشد اما چون به عنوان یک قانون کلی مطرح نشده بود قراردادی منعقد شد و میانگینی حدود شش میلیون ریال برای ایجاد هر فرصت شغلی در نظر گرفته شد و تعدادی هم به استانها داده شد، که این اولین بار بود که در سال ۷۸ به صورت وام با بازپرداخت و استفاده مجدد از آن مطرح شد و در سال ۷۹ رسمی‌تر شد و وام ۱۵ میلیون ریالی طرح شد که به صورت وجوه اداره شده پرداخت شود. وجوه اداره شده به این ترتیب است که با بانک قراردادی منعقد می‌شود و بعد افرادی رابه بانک معرفی

کرده و وام قرالحسنه ۱۵ میلیون ریالی را با کارمزد دو درصد و بازپرداخت پنج ساله دریافت می‌کنند. این مبلغ در سال ۷۹ برای حوزه توانبخشی حدود ۱۵ میلیارد ریال بود که در استانهای مختلف توزیع شد و حدود هزار فرصت شغلی برای معلولین ایجاد کرد. با توجه به اینکه میانگین پرداختی کمی پایین‌تر از ۱۵ میلیون ریال بود بیش از هزار فرصت شغلی ایجاد کرد. در سال جاری این اعتبار حدود ۱۹ میلیارد ریال است که به نظر می‌رسد بتوانیم تا پایان سال برای حدود ۲۱۰۰ نفر فرصت شغلی ایجاد کنیم. نکته حائز اهمیت در اینجا این بود که این پول به صورت وجوه اداره شده در اختیار سازمان بهزیستی قرار داده شده است و قبلاً برای اشتغال بیشتر از اعتبار ماده ۱۷ استفاده می‌کردیم یعنی موظف بودیم کمکهای بلاعوضی را برای اشتغال بپردازیم که با توجه به اینکه رقم آن اندک بود قاعدتاً به جز برخی از موارد، خود اشتغالی خیلی کارا نبود. با اختصاص این وام هم رقم بالا رفت و هم اینکه وقتی با بانک قرارداد بسته می‌شود بازپرداختها دوباره به حساب بانک برمی‌گردد و منبعی می‌شود برای اینکه مجدداً بتوان وام را پرداخت. این یکی از تمهیدات خیلی خوب دولت بود که در این مورد انجام شد. اما درباره اشتغال معلولین دو مشکل وجود دارد؛ اول تفاوت بین تواناییهای افراد معلول و سالم تحت پوشش سازمان بهزیستی باعث شده است که کارفرماها بیشتر به سوی افراد سالم که در حوزه اجتماعی مثل خانواده‌های بی‌سرپرست و کودکان و جوانان بی‌سرپرست و یا اقشار آسیب‌پذیر بودند و جسم سالمی داشتند گرایش پیدا کنند.

* به این افراد هم وام تعلق می‌گیرد؟

- بله، عین این وام از اعتبار دیگری برای حوزه اجتماعی هم پرداخت می‌شود، کارفرمایی که به سازمان بهزیستی مراجعه می‌کند دو نفر متقاضی اشتغال می‌بیند، یک معلول و یک فرد سالم و بیشتر به سمت فرد سالم گرایش پیدا می‌کند و دومین مشکل با توجه به اینکه ایجاد اشتغال برای فرد معلول هزینه‌های بیشتری را می‌طلبد یکسان بودن میزان پرداخت وام هم مشکلاتی را ایجاد کرده است. خوشبختانه ما در سال ۷۹ کل اعتبار تخصیص یافته را جذب کردیم و بیش از هزار فرصت شغلی ایجاد کردیم، امسال هم تلاش ما ادامه دارد و مطمئن هستیم که تا پایان سال این مجموعه را هزینه خواهیم کرد اما لازم است که برای سال آینده هم سقف اعتبار را بالاتر ببریم و هم میزان وام را برای افراد معلول، افزایش دهیم.

* تا امروز چه میزانی از اعتبار امسال پرداخت شده است؟

- حدود شصت درصد از این اعتبارات به استانها رفته است اما مشکلی در سازمان وجود دارد و آن این است که قرارداد

سال گذشته ما با بانک رفاه کارگران بود که امسال خصوصی اعلام شد که طبق مصوبه هیات وزیران ما موظفیم که با بانکهای دولتی قرارداد ببندیم. چندی پیش جلسه‌ای با مدیرعامل بانک ملت داشتیم که قراردادی منعقد شد که براساس آن اعتبار وام اشتغال به زودی به استانها ابلاغ خواهد شد و به درخواستهای متقاضیانی که مدتی در نوبت بوده‌اند پاسخ داده خواهد شد.

* یعنی ۶۰ درصد اعتبار به زودی پرداخت خواهد شد؟

- بله این ۶۰ درصد اعتبار در سازمان می‌باشد که به حساب بانکی منتقل می‌شود و مدیرکل هر استان به سرپرستی بانک استان نامه خواهد نوشت و افراد متقاضی را معرفی خواهد کرد و آنان وام خود را از بانک می‌گیرند. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی قول داده است که چهل درصد مانده اعتبار را هم تا پایان سال پرداخت نماید.

* از افزایش مبلغ وام به ۳۰ میلیون ریال صحبت می‌شود، شرایط آن چیست؟

- مصوبه‌ای در شورای عالی اشتغال و درمجلس شورای اسلامی به تصویب رسید، این بحث درباره کسانی است که از طریق ماده ۵۶ برنامه سوم درخواست وام اشتغال را دارند، ما هم بر اساس آن مصوبه می‌توانیم میزان وام را بالا ببریم ولی با توجه به اینکه سقف اعتباری ما محدود است ما ۱۹ میلیارد ریال پول داریم، قاعدتا با توجه به حجم افرادی که در نوبت دریافت وام داریم ترجیح می‌دهیم این وام را به تعداد بیشتری پرداخت کنیم، به نظرمی‌رسد که برای سال آتی بتوانیم سقف ۳۰ میلیون ریال را رعایت کنیم البته، تمهیدی در ملاقات با مدیرعامل بانک ملت اندیشیده شد. مجموع وام اشتغال که امسال در دو حوزه توانبخشی و اجتماعی ۴۳ میلیارد ریال است، ما این مبلغ را به بانک ملت می‌دهیم، بانک ملت هم اعتباری معادل همین مبلغ را برای پرداخت وام در اختیار متقاضیان اشتغال قرار خواهد داد. یعنی کسی که متقاضی وام اشتغال ۳۰ میلیون ریالی است می‌تواند ۱۵ میلیون ریال را با کارمزد ۲ درصد و بازپرداخت پنج ساله بگیرد، ۱۵ میلیون ریال دیگر را هم با بهره ۱۸ درصد که در مجموع به طور میانگین می‌تواند ۳۰ میلیون ریال را به بهره حدود ۱۰ درصد تهیه کند، البته این مربوط به کسی می‌شود که بخواهد اضافه بر ۱۵ میلیون ریال پول بگیرد.

* آیا برای تشویق کارفرمایان به اشتغال معلولین راه دیگری هم پیشنهاد شده است؟

- بله راه دیگر این است کارفرمایی که فرد معلولی را استخدام می‌کند حق بیمه سهم کارفرما با بهزیستی خواهد بود. چون اغلب کارفرمایان تصور می‌کنند وقتی یک معلول را

استخدام می‌کنند چون فرد معلول کار کمتری می‌تواند انجام دهد یا زودتر خسته می‌شود، بازده کار او با فرد سالم متفاوت است و بیمه کردن او برای کارفرما سنگین می‌باشد. کارفرماهایی که کارگاه‌های بالای پنجاه نفر دارند باید دو تا پنج درصد کارکنانشان را از بین معلولین استخدام کنند و اگر این کار را نکنند باید جریمه بپردازند. در جلساتی که با کمیسیون اجتماعی دولت برقرار شد پیشنهاد شد که کارفرمایان را تشویق کنیم و روی همین اصل اعلام کردیم که حق بیمه سهم کارفرما را ما می‌پردازیم. در این مورد هم استقبال خوب شد ولی باز ما اعتبار کمی داریم؛ امسال فقط دو میلیارد ریال برای این کار داریم که آن را در استانها پخش می‌کنیم که با آن هم حدود هزار نفر را می‌توانیم پوشش دهیم. برای همین نیازمند به این هستیم که اعتبار ما در این دو سیستم افزایش یابد. متأسفانه بر اساس آن چه لایحه بودجه نشان می‌دهد میزان افزایش اعتبار ما خیلی کم است.

* افراد برای خود اشتغالی هم می‌توانند از این وام استفاده کنند؟

- اگر فردی وام را برای خوداشتغالی بخواهد باید بگوید که چه کاری می‌خواهد انجام دهد، بعد ارزشیاب حرفه‌ای ما آن را بررسی می‌کند و با کاریاب مشورت می‌کند و در کمیته توانبخشی مطرح می‌شود و تصمیم‌گیری می‌کنند که آیا فرد توان انجام این کار را دارد و می‌تواند این مجموعه وام را دریافت کند یا نه.

* بعد از این مراحل فرد باید تازه در نوبت دریافت وام قرار گیرد؟

- اگر از نظر بانکی دچار مشکل نمی‌شدیم خیلی زودتر این اعتبار را به استانها اعلام کرده بودیم و مشکل حل می‌شد. ما یک سیستم دولتی هستیم و وابسته به اعتبارات دولتی. هر وقت سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی اعتباری را به ما تخصیص دهد پول به سیستم ما وارد می‌شود و از آنجا به استانها می‌رود و استانها هم می‌توانند عمل کنند، در همه استانها افراد متقاضی در نوبت نداریم ولی در شهرهای بزرگ عمدتاً با مشکل نوبت سروکار داریم.

* آیا از بازپرداخت وام‌های قبلی هم وامی پرداخت شده است؟

- بازپرداخت‌های ما به میزانی رسیده است که آن را در استانها توزیع کرده‌ایم و استانها از همان بازپرداختها مجدداً به افراد متقاضی وام می‌دهند. به نظر می‌رسد در عر یک پروسه چهار، پنج ساله با تشکیل صندوق اندوخته یا حساب بازپرداخت‌ها، بسیاری از مشکلات در زمینه اشتغال معلولین حل خواهد شد و به گردش این مجموعه کمک خواهد کرد.

* برای برطرف شدن موانع اجرایی قانون ۳ درصد استخدام معلولین در مراکز دولتی چه کارهایی در حال انجام است؟
- چندین مرتبه با کارشناسان برنامه و بودجه جلسه داشتیم و قرار شد در جهت اصلاح قانون و ایجاد ضمانت اجرایی آن، پیشنهادی را برای تصویب به دولت و مجلس ببریم و پیشنهادهایی هم مطرح شد که در حیطه وظایف و اختیارات شورای عالی اداری است که امیدواریم در هفته آینده آن را برای شورای عالی اداری بفرستیم. این پیشنهادها برای توسعه اشتغال معلولین، به خصوص افراد تحصیلکرده طرح شده است و در محدوده‌هایی که دولت اجازه استخدام خواهد داد امیدواریم که با ارسال و تصویب آن در شورای عالی اداری گره‌های این قانون باز شود. البته نمی‌خواهم بگویم که مشکل به طور کلی حل می‌شود چون به اعتقاد من، حل کلی مشکل به تغییر نگرش مسئولین در هر دو بخش دولتی و بخش خصوصی بستگی دارد، تا این نگرش عوض نشود و تا پذیرش حق شهروندی افراد معلول مورد عنایت قرار نگیرد قاعدتاً مشکل اشتغال معلولین را خواهیم داشت.

* نظارت بر اجرای این قانون بر عهده کیست؟

- بر عهده سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی است ولی عملاً کار خاصی صورت نمی‌گیرد. یعنی وقتی مجوز استخدامی صادر می‌شود و در آن ذکر می‌شود ۳ درصد پذیرفته‌شدگان به معلولین اختصاص یابد، اگر قانون اجرا نشود هیچ برخوردی با آن مسئول صورت نمی‌گیرد.
گفت‌وگو از راضیه کباری